

Kortlægning af naturinteresser i Stjær Grusgrav

- med fokus på registrering af bilag IV beskyttede arter og vurdering efter habitatdirektivet.

Notat udarbejdet for J.J. Grus A/S af Enbicon Aps.

Oktober 2024

Titel:	Kortlægning af naturinteresser i Stjær Grusgrav - med fokus på registrering af bilag IV beskyttede arter og vurdering efter habitatdirektivet.
Forfatter:	Bjarke Laubek
Kortgrundlag:	Alle baggrundskort i notatet er baseret på baggrundkort fra Styrelsen for aktiv Dataforsyning og Effektivisering, DTK/Skærmkort, WMS-tjeneste
Foto:	Forfatteren hvor ikke andet er angivet – forsidefoto Rundbælg som ofte indtager de åbne sandede flader i råstofgrave
Udgivelsesdato:	28. oktober 2024
Version:	Ver.2.
Dokumentnavn:	TN_001_Stjær Grusgrav_30102024

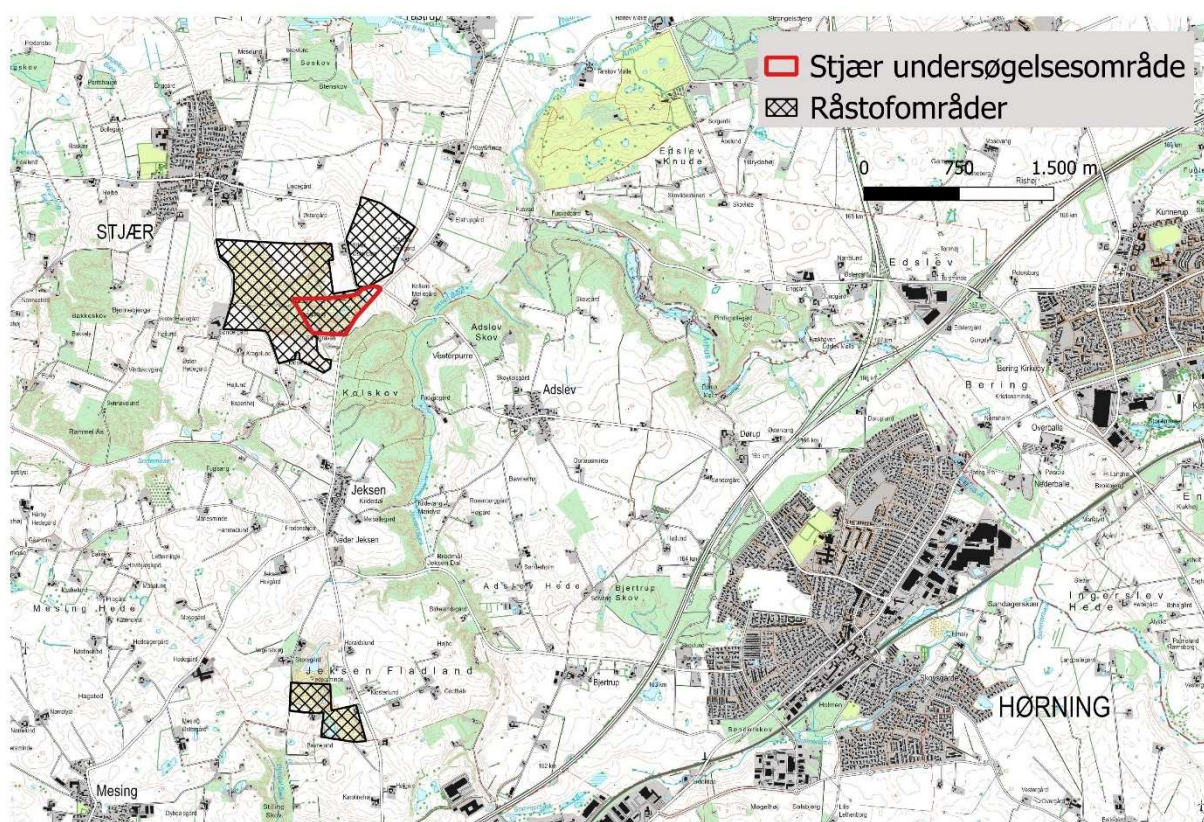
Indhold

Baggrund	4
Projektet:.....	4
Lovgrundlaget:.....	5
Metode	7
Resultater	9
Bilag IV-arter	9
Markfirben:	9
Padder: (Stor Vandsalamander, Spidssnudet Frø og Strand-tudse).	9
Fugle:.....	9
Vegetation:.....	11
Vurderinger:	13
Bilag IV-arter:.....	13
Markfirben:	13
Padder:.....	13
Øvrige beskyttelsesinteresser:	13
Samlet vurdering.....	14
Referencer:	14

Baggrund

Projektet:

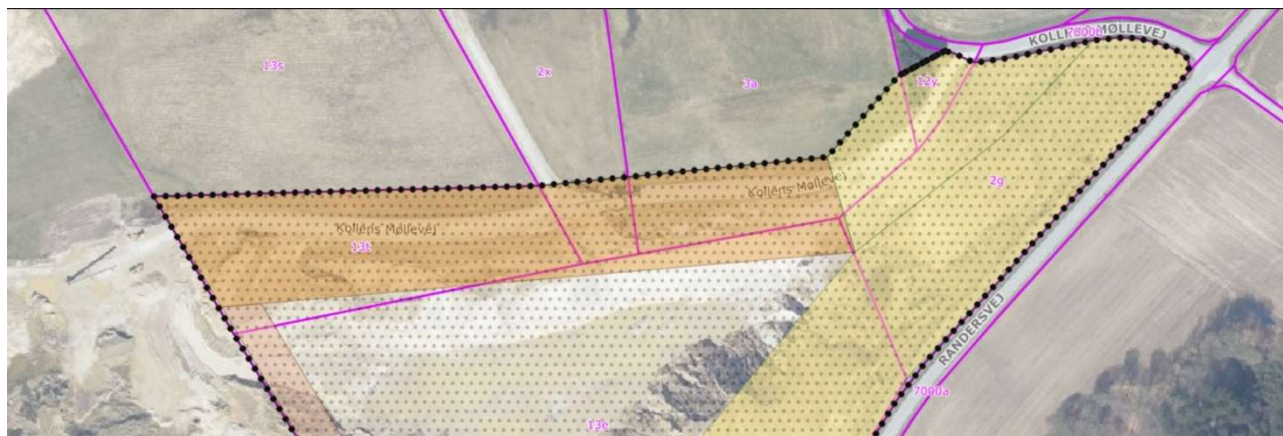
I forbindelse med ansøgning om arealudvidelse af eksisterende indvindingstilladelse (Skanderborg 9) på matr. Nr. 13e og 2g Stjær By, Stjær (se figur 1+2), ønsker JJ. Grus tilladelse til at udvide graveområdet langs områdets nordlige kant (se figur 2). Udvidelsen kræver gennemgravning af skel mellem nuværende graveområde på matrikelnummer 13e, Stjær By, Stjær, og de fire tilstødende matrikler 13t, 2x, 3a, og 12y – alle også Stjær By, Stjær. Heraf tre førstnævnte tidligere graveområder.

Figur 1: Oversigtskort med angivelse af regionale råstofområder og det konkrete undersøgelsesområde for nærværende notat.

Som del af grundlaget for Region Midtjyllands behandling af ansøgningen er gennemført en række feltundersøgelser af områdets naturværdier, som i nærværende notat er beskrevet og vurderet i relation til en evt. udvidet råstof-indvinding. Fokus på opgaven har været at identificere evt. forekomster af strengt-beskyttede dyrearter (Bilag IV-arter) og i givet fald

vurdere projektet eventuelle påvirkninger af disse. Der er dog i forbindelse med arbejdet også foretaget registreringer af såvel områdets botanik, fugle- og insektliv for at identificere evt. forekomster af beskyttede naturtyper og sjældne eller truede arter .

Figur 2: Det ansøgte område, som har været hovedfokus for undersøgelserne, er afgrænset af det orange område på kortet. Området omfatter den nordlige skrænt af nuværende graveområde samt de vejnære arealer omkring Kollens Møllevvej.

Lovgrundlaget:

Beskyttelsen af arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV er jf. artikel 12 ganske omfattende, og omfatter direkte forbud mod: 1) Fortsættelig indfangning eller drab, 2) Forsættelig forstyrrelse i yngle- overvintrings- eller vandreperioderne og 3) beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteplasser. Beskyttelsen er i dansk sammenhæng implementeret i flere lovgivninger for de forskellige af førnævnte forbud. (artsfredningsbekendtgørelsens §10 (drab), Naturbeskyttelseslovens §29a (forstyrrelse) og jagt- og vildforvaltningslovens §7 stk. 1(forstyrrelse)).

Hertil kommer at tilladelse til råstofindvinding efter råstoflovens § 7, stk. 1, er omfattet af habitatbekendtgørelsens § 7, stk. 3, nr. 1, og derved forpligtelsen i habitatbekendtgørelsens § 10. Før der gives tilladelse efter råstoflovens § 7, stk. 1, skal det således vurderes, om det ansøgte projekt kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter i deres naturlige udbredelsesområder, jf. habitatbekendtgørelsen § 10. Yngle- og rasteområder er nærmere defineret i bl.a. Habitatvejledningen ([habitatvejledningen.pdf \(mst.dk\)](https://mst.dk/habitatvejledningen.pdf)).

Et yngle- eller rasteområde kan i sjældne tilfælde omfatte et område, som fylder begge funktioner. Oftest skal det dog forstås som en samling af lokaliteter, hvor nogle arealer fungerer som yngle-område (et vandhul for en bestand af padder) og andre områder med anden natur fungerer som raste-områder. Beskyttelsen sigter derfor mod at sikre et områdes

”økologiske funktionalitet”. Derfor rummer beskyttelsen typisk en række forskellige lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster. Ofte vil de enkelte lokaliteter i et sådant ”netværk” af lokaliteter, der udgør et yngle- eller rasteområde, indbyrdes supplere hinanden i at opretholde bestanden. Betydningen af de enkelte lokaliteter i netværket kan eksempelvis afhænge af bestandens tæthed og spredningsmuligheder. Ved vurderingen af om et yngle- eller rasteområde beskadiges eller ødelægges, er det afgørende, om den økologiske funktionalitet kan opretholdes på mindst samme niveau som hidtil. Vurdering af, hvorvidt en bilag IV-art vil blive påvirket af et givent projekt, forudsætte blandt andet kendskab til arternes konkrete forekomst og udbredelse i det berørte område, spredningsmuligheder og økologiske sammenhænge og ligger derfor til grund for gennemførelse af de foretagne feltundersøgelser.

Nærværende opgave har fokuseret på forekomsterne af Markfirben. Andre arter omfattet af Bilag IV beskyttelsen er screenet væk forud for planlægningen af feltarbejdet blev det på baggrund af analyse af landskab, luftfotos og kendte databaser, vurderet, at det ikke er sandsynligt, at der forekommer andre bilag IV-arter på arealet end markfirben. Der er i følgende afsnit kort redegjort for baggrunden for at disse arter ikke er relevante for vurdering af bilag IV beskyttelsen.

En lang række af arter er ikke vurderet påvirket (negativt) af graveaktiviteterne, da der enten ikke er egnede yngle-raste habitater i området eller for plantearter voksesteder, at projektområder ligger udenfor deres kendte udbredelsesområder eller der på anden vis ikke er nogen direkte interaktion. Der er mulighed for forekomst af en række flagermus-arter i området. Da der ingen egnede raste- eller ynglepladser forekommer i området, er det overvejende sandsynligt at det drejer sig om fouragerende/overflyvende dyr, hvor råstof-indvinding ikke vil have negativ effekt – tværtom kan den ved efterbehandling til natur medvirke positivt til evt. arters forekomst.

Tilsvarende gør sig gældende for en lang række arter med tilknytning til marine miljøer, vand eller skov (Odder, Eremit, padder m.fl.) da ingen af nøgle-habitaterne for disse forekommer i projektområdet). Eneste periodisk vanddækkede område ligger centralt i bunden af det eksisterende graveområde hvor der periodisk sker en opsamling af overfladevand. Området syntes under nuværende forhold dårligt egnet som ynglehabitat for padder. Dels er vandsamlingen som sagt temporær og dels er vandkvaliteten og sigten dårlig grundet det siltede materiale som medfølger i afstrømningen fra de omgivende overvejende vegetationsfrie arealer.

Metode

Der er foretaget en gennemgang af området på 4 datoer i forår/sommer 2024:

30 maj: kl. 1330-1500 og 18-21, Vejr: Eftermiddagen solskin og skyfrit, c. 18 grader. Om aftenen tiltagende højt skydække fra øst 16-17 grader, svag vind/vindstille

20 juni: kl. 10-11: 20 grader, 1/8 skydække, let vind.

28 juli: 13-1430: 22 grader, 2/8 skydække, jævn vind

8 august: 0930-1130: 20 grader, 3/8 skydække, let-jævn vind.

Fokus med gennemgangen har været at foretage eftersøgning af eventuelle forekomster af Markfirben og har metodemæssigt været foretaget indenfor rammerne af NOVANA-vejledningen for overvågning af Markfirben (TA16 fra AU [NOVANA TA Markfirben \(au.dk\)](https://www.au.dk/NOVANA/TA/Markfirben)).

Fokus har været på skrænterne (sydvendte) og plateauet ovenfor på den strækning af den nuværende grav hvorfra der ønskes afgravning. Da undersøgelsens formål har være at konstatere tilstedeværelse/ikke tilstedeværelse i området, har systematikken gået på:

- 1) at lave første gennemgang i foråret med henblik på at konstatere evt. forekomster af især solbadende hanner og juvenile. Da der ikke blev registreret dyr i eftermiddagsperioden med høj sol, blev området genbesøgt om aftenen, hvor skrænten gradvist blev skygget og, hvor fokus var at checke de mange store sten og stendynger, som opvarmes gennem dagen og derfra kan blive opsøgt at dyr sidst på dagen når solopvarmningen ikke længere er tilstedet.
- 2) Da der ikke blev registreret dyr i forbindelse med 1), blev området genbesøgt ultimo juni med henblik på evt. registreringer af solbadende dyr (hanner + hunner).
- 3) Da der ikke blev registreret dyr i forbindelse med de to ovenstående besøg blev området genbesøgt ved to lejligheder sidst på sommeren da der ofte er gode muligheder for at finde både voksne og unge dyr i denne periode.

Stjær Grusgrav set fra vest med de nordvendte skrænter som i dag udgør graven sydlige rand. Spredt i området findes såvel enkelte sten og mindre depoter af sten som her ses i forgrunden. Disse sten og stensamlinger er ofte attraktive for Markfirben at varme sig på når stenenes temperatur eksempelvis i de sene timer på dagen eller i perioder med køligt vejr med god sol intensitet.

I tillæg til gennemsøgningerne for Mark-firben, blev der foretaget en botanisk registrering på ansøgte arealer, primært i forbindelse med besøgene i maj og juni. Registreringerne blev foretaget jf. naturovervågningsmetoden og dertil hørende skemaer for overdrev og foretaget med henblik at vurdere om området rummer arealer med beskyttet natur (primært overdrev og vandhuller).

Registreringer af ynglefugle noteret i maj-juni og insekter og øvrig fauna registreret ekstensivt sideløbende ved alle besigtigelser.

Ud over den feltmæssige gennemgang er der søgt nyere og historiske forekomster af Mark-firben i litteraturen (e.g. Ravn 2018) og faunistiske databaser (især Arter.dk, Naturbasen.dk), primær med henblik på at kunne vurdere resultaterne af undersøgelsens fund mod øvrige viden om artens udbredelse.

Resultater

Bilag IV-arter:

Markfirben:

Der blev ikke registreret Mark-firben på nogen af de gennemførte besigtigelser. Dette stemmer overens med viden fra andre kilder, der viser at hovedudbredelsen af Markfirben i det østjyske har sin tydelige tyngde i områderne fra Ry og vest på samt på sydlige Djursland. Dog er der enkelte registreringer omkring motorvejen vest for Aarhus. (Arter.dk).

Padder: (Stor Vandsalamander, Spidssnudet Frø og Strand-tudse).

Der er ikke registreret yngle- eller rasteforekomster af nogen arter af bilag IV padder.

Fugle:

Der er i forbindelse med de fire besøg sket en registrering af området's fugleliv. Nedenstående registreringer refererer til registreringer fra maj-juni som kan henføres til yngleforekomster.

Indenfor selve projektområdet er der registreret: Engpiber 1 par, Gulspurv 2 par, Kærsanger 1 par, Solsort 1 par, Tornsanger 1 par samt to kolonier af digesvale (49 hhv. 69 huller, med 15-20 par og 45-50 par). Der er desuden registreret enkelt fugle af arten Lille Præstekrave ved besøgene i maj og juni. Ved begge lejligheder er fuglen fløjet op og fløjet op til grusgraven en halv kilometer længere mod nord, hvor der er konstateret et par med 2 unger. Det er muligt at parret pendler med ungerne mellem de to grave, da arten kan være meget mobil, men det syntes som om at parret primært er knyttet til den nordlige grav.

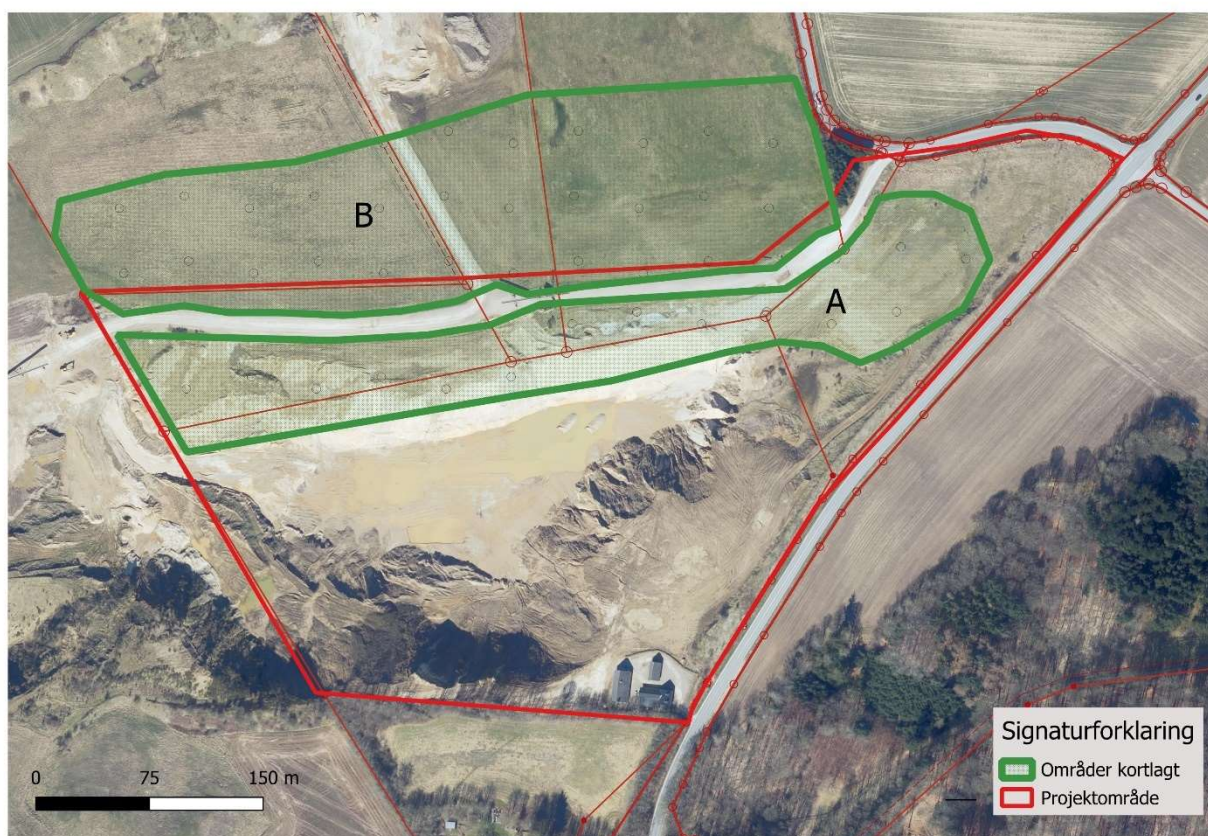
I områderne umiddelbart nord for projektområdet som er omfattet af område B er der registreret: Sanglærke 3 par, Agerhøne 1 par og Kærsanger 1 par.

Det er undersøgte to potentielt egnede ynglelokaliteter for padder. Øverst en mindre temporær sø som udtørret hele foråret og sommeren. Nederst vandsamling (midt i billedet) midt i bunden af graveområdet hvor overfladevand i perioder opsamles som sø(er). Ingen af disse rummede hverken larver eller voksne padder. Skrænterne til højre på nederste billede omfatter A-områderne beskrevet på følgende sider.

Vegetation:

Områdets arealer bærer i sin helhed præg af at være en aktivt/nyligt aktive grave-arealer. Botanisk kan området inddeles i 3 hovedområder. (se figur 3).

Figur 3: Afgrænsning af område-typer kortlagt maj-juni 2024.

Område A: Område med tydelig nyere jordhåndtering beliggende i den østlige del af undersøgelses-området og områderne indenfor undersøgelses-området syd for vejen (se figur 2). Plantebeskrivelserne dækker alene området indenfor det orange område (figur 2), mens registrering af fugle og øvrige dyreliv dækker hele undersøgelsesområdet syd for Kollens Møllevej.

Området har i alt væsentlighed karakter af ruderat og henlagde på besigtigelsestidspunktet med et vegetationsdække på 40-70% , afhængigt af hvilket del-areal man kiggede på.

Vegetationsmæssigt findes jævnt udbredt på arealerne Almindelig Rapgræs, Stor Humlesneglebælg, Fløjlsgræs, Hvid Kløver, Hvid Okseøj, Almindelig Kællingetand, Blød Hejre

og Følfod. Hist og her Muse-Vikke, Draphavre, Almindelig Rajgræs, Bånd-Pil, Selje-Pil, Vild Gulerod. Lokalt på især skrænterne i den østligste del af område er registreret lokalt dominerede populationer af Lupin. Desuden er der registreret enkelte spredte Selje-Pil

Område A: De ruderate områder i områdets østligste del. Arealerne længere mod vest omfatter mere stejle (sydvendte) skrænter med mindre bevoksning (se højre side af nederste foto side 10).

Område B: Omfatter områderne nord for Kollens Møllevej. Arealet omfatter braklagt landbrugsjord på tidligere grave-areal. Samlet med A-området med mere udbredt vegetationsdække, herunder markante indslag af kulturgræsser. Området er med udbredte forekomster af Almindelig Hundegræs, Almindelig Rapgræs, Almindelig Rajgræs, Tofrøet Vikke, Vild Kørvel, Lupin, Draphavre, Rejnfan, Kruset Skræppe, Ager-Tidsel, Eng-Brandbæger og Agerpadderok. Lang vejen områder med Rank Evighedsblomst.

Lokalt på lidt fugtigere partier lokalt domineret af Lav Ranunkel og Knæbøjet Rævehale og hist og her Eng-Svingel.

Vurderinger:

Bilag IV-arter:

Markfirben:

Selv om projektområdet er et velegnet levested og dermed potentielt yngle- og rasteområde for arten, er der ikke trods betydelig undersøgelsesindsats registreret nogen individer af Markfirben i området.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at råstofindvinding på udvidelsen af grusgraven godt kan finde sted uden at beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for Markfirben.

Padder:

Der er ikke registreret yngleforekomster af nogen arter af bilag IV-padder i området, som potentiel vil kunne berøres af udvidelsen af gravningen længere mod nord.

Graven ville være muligt overvintringsområde for flere arter, men da der ikke er registreret nogen forekomster af ynglende padder inde i området og ingen velegnede lokaliteter eller kendte bestande af især Stor Vandsalamander og Strandtudse indenfor relevant nærhed (2 hhv. 10 km. til nærmeste kendte registreringer (arter.dk og naturdata.dk)) vurderes udvidelsen af graven ikke at påvirke den økologiske funktionalitet for nogen bestande af de to arter.

Øvrige beskyttelsesinteresser:

Digesvale er omfattet Artsfredningsbekendtgørelsen², som angiver, at digesvalernes ynglekolonier ikke må ødelægges i perioden 1. april – 31. august. Det betyder, at der ikke kan foretages grusgravning, der påvirker ynglekolonien, i projektområdet i perioden 1. april – 31. august. Uden for den angivne periode er ynglekolonierne ikke beskyttede af Artsfredningsbekendtgørelsen

Tilstedeværelsen af to kolonier af Digesvaler i den nuværende råstofgrav, er tilknyttet de nordvendte skrænter langs sydsiden af graven og vil ikke blive berørt af den ansøgte gennemgravning af skel på gravens nord-side.

Der er ikke registreret andre fredede eller rødlistede dyre eller plantearter i det berørte område.

Der er ikke registreret naturtyper på nogen af de berørte arealer, som vil leve op til kriterierne for udpegning af beskyttede naturtyper jf. §3 i Lov om Naturbeskyttelse.(Skov- og Naturstyrelsen 1993).

Samlet vurdering

På baggrund af ovenstående vurderes det, at grusgravning godt kan finde sted uden at beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Samlet set er vurderingen, at der på det foreliggende grundlag kan graves grus i ansøgte udvidelsesområde. Indvinding kan ske uden nogen sæsonmæssige restriktioner.

Referencer:

Miljøstyrelsen 2020: Habitatvejledningen - Vejledning til bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Vejledning nr. 48. Pp. 81. [habitatvejledningen.pdf \(mst.dk\)](#)

Ravn, P. (2015): Forvaltningsplan for markfirben, Beskyttelse og forvaltning af markfirben, *Lacerta agilis*, og dets levesteder i Danmark, Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen. [markfirben.pdf \(mst.dk\)](#)

Skov- og Naturstyrelsen, 1993: Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper: [vejledning-om-registrering-af-beskyttede-naturtyper.pdf \(mst.dk\)](#)

Teknisk anvisning nr. 16 (2008). Overvågning af Markfirben. Aarhus Universitet. [NOVANA TA Markfirben \(au.dk\)](#)